

УДК: 745.52:73](477)"20"

DOI: <https://doi.org/10.37131/2524-0943-2025-55-3>**Галина Кусько,**кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри художнього текстилю Львівської національної академії мистецтв, м. Львів, Україна
<http://orcid.org/0009-0006-4633-2168>**Катерина Кусько,**викладач кафедри художнього текстилю Львівської національної академії мистецтв, м. Львів, Україна
<http://orcid.org/0000-0002-4765-1930>

Магічні образи сучасної текстильної пластики українських митців

Анотація. В останні роки простежуємо нові естетичні явища в мистецтві українського текстилю, пов'язані з проявами міждисциплінарної взаємодії, нестандартним поєднанням художньо-виражальних і технічних засобів різних видів мистецтва. Мета статті – привернути увагу й дослідити ці процеси, а саме – симбіоз художньої тканини й об'ємної пластики. Митці, чий доробок презентує згадані тенденції, привертати увагу художньої критики, але не з точки зору синтезу мистецтва пластики та тканини. Констатуємо також відсутність належного інтересу з боку дослідників текстилю. Таким чином, явище, котре представляє новий рівень міждисциплінарності, потребує фіксування та аналізу в контексті мистецтва тканини, її естетики, способів аранжування, пластичних можливостей, образної виразності, що, власне, становить новизну цієї публікації.

Сучасні екзистенційні виклики, що стоять перед українцями, посилюють градус емоційної напруги у творах митців, відсилають їх до семантичних первнів, ініціюють пошуки нових образів і метафор. Тому, окрім формально-стилістичних особливостей, фокус уваги в публікації зосереджений на текстильній пластичності, що втілює теми та образи специфічної фольклорно-етнічної та певної містичної спрямованості.

З точки зору міждисциплінарних взаємодій текстилю та скульптурної пластики розглянуто твори останніх років сучасних українських митців, зокрема

художника скла Руслана Лучка, пластика Костянтина Зоркіна та професійної текстильниці Дани Якимчук. Для К. Зоркіна пріоритетом є застосування простих, без декору технічних і пошкоджених часом тканин, навмисне акцентування на брутальності матеріалу (мішковина, недбало роздерті ганчірки з потороченими краями), усе це поєднується за допомогою термомоклею, що суголосно з Arte Povera. Митці Р. Лучко та Д. Якимчук використовують уживані декоративні тканини «з історією», родинні артефакти, як-от вишивки, рядна, мереживо, засоби реді-мейду, інсталяції. Переосмислення техніко-виражальних засобів розширює і актуалізує художній простір сучасного українського текстилю.

Ключові слова: мистецтво українського текстилю, художня тканина, текстильна пластика, міждисциплінарні практики.

Постановка проблеми. Ще в 1960-х-1970-х рр. появу у світі об'ємних тканих форм, так званої «м'якої скульптури» сприймали з одного боку зі спротивом, а з іншого – як засіб протидії маргіналізації мистецтва текстилю. «Художники волокна визнали потенціал категорій «м'яке мистецтво» або «м'яка скульптура» для подолання розриву між мистецтвом і ремеслом» – зазначає Еліза Оттер [6:17].

Теоретичне підґрунття. Новітні практики у художньому текстилі підтримали і розвинули куратори, дослідники і промоутери сучасного мистецтва текстилю М. Константін та Д. Л. Ларсен. Один із розділів їх монографії «Мистецтво тканини: мейнстрім» [7] присвячений аналізу явища тривимірного текстилю («The flowering of dimensional forms»), в котрому дослідники описують актуальні прояви, історичні джерела, вказують на розмаїття форм і розмірів – від мініатюр Ді Марє до масштабних «Червоної рукавички» Йочі Онагі та «Голів» Магдалени Абаканович.

Виклад основного матеріалу. Творча багатовекторність відомого харківського художника Костянтина Зоркіна сприяла його креативним практикам з м'якими матеріалами. Митець отримав освіту у трьох вишах – Харківській академії культури (за спеціальністю «Культурологія»), Харківській академії дизайну та мистецтв, Харківській школі архітектури. Відомий проєктами у сфері скульптури, лендарту, інсталяції, перформансу. Як художник театру ляльок, реалізу-

ється як синтетичний митець і філософ. 2024 року К. Зоркін став лауреатом Всеукраїнської театральної Фестиваль-Премії ГРА «За найкращу сценографію». Влітку 2024 р. представив свої твори на виставці «МАТЕРІЯ MATTERS. Український арттекстиль» в Національному центрі «Український Дім» у Києві.

Інтелектуалізовані, емоційно наснажені твори К. Зоркіна – це його чуттєва реакція на тривоги і виклики життя, загрози війну. Свої ідеї найчастіше втілює у символах (долоня, меч, голова, пташка, бубен, змія, череп, будинок, птах та ін.), які є виявом несвідомого, ключами до розв'язання проблем буття. Чи, як у інсталяції «Іменем міста», де присутні деміурги, птахи і квіти – символізують відновлення життя, «єврімен» – людину, Чорна Діра – темний вир і неминучість, серце – любов, що долає смерть, а корабель з відданою командою – місто Харків. Розмірковуючи про задачі мистецтва, художник вивершує магічну функцію над естетичною. «Магічна функція – це можливість впливати на реальність за допомогою непрямих дій, і для мене це практична інструкція, говорить художник. – Я можу змінити щось в реальності за допомогою інструментів, і я можу змінити сприйняття реальності або передати інформацію від душі до душі мовою образів» [4].

Особливу увагу привертають нечисленні, проте дуже промовисті текстильні твори К. Зоркіна. Оригінальні, «неправильні» з точки зору традиційного текстилю, вони синкретично поєднують хист пластика і тонкого пошанувача тканини. Це, зокрема, масштабне (250x400 см) панно «Зустріч уві сні» (2023) (іл. 1), панно «Lullaby» (2023), невеликі текстильні композиції із серії «Правила гри» (2024) (іл. 2), композиція без назви із зображенням човна і з мотивом золотого руна (2025). У них художник робить спробу «заколисати жажливу реальність», захиститись від неї магією мистецтва.

Текстильне панно К. Зоркіна «Зустріч уві сні» пливке, містичне, ірреальне, як сонне марення в якому образи метафорично переплітаються і перевтілюються. Глядач відчитує закодовані зображення, що нагадують вершників, жіночі і чоловічі постаті (іл. 3, 4). Фігура жінки композиційно пов'язана з маленьким людським зображенням із слявом в ділянці серця. Тло помережане сіткою роздертих клаптів, рельєфними вигинами змії, зображеннями комах. У центрі панно «Lullaby» («Колискова») багатозначна форма, що асоціюється одночасно з колискою із немовлям і корабликом, що рушає у вир життєвої подорожі. На тлі, помережаному рясною графікою текстильних

пасом, розташовані жіночі профілі, ряди людських фігур, птахи, звивисті змієподібні багатоніжки. Твір втілює ідею материнського захисту, заспокоєння, долаання травматичних вражень життя.

Найцікавіше – як використовує тканину художник, формуючи свої панно. Він розриває її на клапті, нашаровує, мене, бгає, зав'язує вузлами, скручує в довгі пасма, напихає, творячи об'єми. Для скріплення конструкції частіше, ніж голку з ниткою, використовує термоклей. Інколи створюється враження, що в процесі роботи матерія набувала властивостей глини, яку натхненно місили і формували в об'єми. При цьому помітно, що художник цінує грубозернисту фактуру матерії, тороки рваних країв, зіставляє брутальні й гладкі поверхні, вплавляє поміж темними уживаними кавалками світлі «мазки» мережаної прошви (іл. 5–9). Тканина тут служить основним матеріалом і засобом виразності замість фарби і глини. При цьому вона позбавлена декоративності, підкреслено збіднена, розірвана, понижена і слугує для втілення жорсткого та оголеного у своїй простій красі образу. Це співвідносить текстильну творчість К. Зоркіна з естетикою Arte Povera (бідного мистецтва).

Своєрідні засоби аранжування тканини простежуємо у серії текстильних пластів «Ґрунт» Дани Якимчук (іл. 10–14), які вона продемонструвала у львівській галереї «Велес» 2025 р. 2000 року мисткиня закінчила кафедру художнього текстилю ЛНАМ. Відтак активно працює в галузі художнього текстилю. Особливо виразні твори мисткині у техніці гарячого батику. Працюючи з воском як батиковим резервом, художниця віднайшла для себе нові властивості цього матеріалу, зокрема його здатність творити рельєфну та контррельєфну пластику, виконувати функцію клею для формування текстильних аплікацій і колажів. Так постала серія невеликих панно «Ґрунт», «Ландшафт» і «Сімейні реліквії», створених на картонній чи дерев'яній основі в техніці колажу і енкаустики. Авторський текст у експлікації виставки розкриває творчий задум: «Ідучи босоніж по холодній землі/по весняній й вологій стежці/вдихаючи різкий запах поля/ запах життя і вічності/ спробуй – кинь зернину до ґрунту /проросте, зазеленіє, завітне/ виросте те, що посієш». Про проєкт художниця говорить, що він є продовженням попередніх. Мисткиню інспірують «орнаменти, побачені по світу, візерунки природних ландшафтів, залишкові контури пережитих моментів, переосмислення здобутих знань, інтуїтивно віднайдені атавізми». Дана Яким-

чук сприймає поняття «грунт» у багатьох вимірах. У буквальному сенсі як «масний вологий шмат щойно відгорненої скиби землі». У символічному – як основу всього суцього, а ще як етичну субстанцію, середовище, що приймає і перетворює усе, і святе, і грішне. Як родинний скарб, що має передаватись від покоління до покоління. Якщо цей спадок через історичні долі втрачено, художниця творить його сама. Бо це незнищенні чесноти, генетичний код, який неможливо стерти.

У творах художниця використовує ретельно підібрані тканини, свого роду артефакти зі сімейної скрині – мішковину, денім, прошву, гачковане мереживо, кавалки смугастих ряден, фіранок, вишивок тощо, які укладає у колажні рельєфи, фіксуючи на товстій восковій поверхні гарячим бджолиним воском. Для колористичного завершення композиції використовує змішані з воском пігменти, які наносять часом пастозно, а інколи прозорим лесуванням. Багатство і органікa матеріалів, краса рельєфної поверхні створюють відчуття магії та краси буття, втілюють образи рідної землі.

Духом містики сповнені інсталяції Руслана Лучка. 2019 року художник став лауреатом (I місце) премії професора А. Бокотея для молодих художників-склярів. 2000 року захистив магістерський диплом за освітньою програмою «Художнє скло» у Львівській національній академії мистецтв. В останніх мистецьких проєктах досліджує свою ідентичність через звернення до фольклорних джерел народної магії. Так, у проєкті «Викопаний і замкнений у скрині» (іл. 15–20), що був частиною групової виставки «Ті, хто поряд» 2024 р. у Львівському артцентрі «Меркурій», митець звертається до міфології Карпат, а саме – дохристиянських вірувань у доброго, помічного у справах домашнього духа годованця, якого кожен, дотримуючись певних магичних ритуалів, може для себе створити і виховати. Для втілення ідеї художник використовує автентичні тканини, знайдені на горіщі родинної бойківської хати – вишиті наволочки, рядна, ужиткові технічні тканини. Об'єднує їх у численних інсталяціях і редімейдах, з гутними і виготовленими методом спікання об'єктами, додає музичний супровід – запис автентичного народного співу в монотонному супроводі дрімби. Аудіо складає частину мультимедійного проєкту. Вимогливий до деталей, художник приділяє увагу фактурі текстилю, особливо цінує часові мітки – потертості, діри, бруд, пил, павутиння і навіть сліди поту. Руйнуючи поверхню подушок і тканин, коли дірявить їх гострим скляним

рогом, зіштовхуючи в контрасті старе і нове, матове і блискуче, проявлене і не проявлене, художник спричиняє своєрідний енергетичний естетичний та етичний вибух, сигналізуючи про неоднозначний і складний світ.

Ще одна інсталяція «Проступ» (іл. 21–24) у рамках проєкту «Рай/Пекло» (2024) здійснює інтервенцію у мистецький простір Zenyk Art Gallery. Слово «проступ» давнє, діалектне, означає проростання у реальність того, що було прихованим, непомітним. Для художника це його національна ідентичність, родинна пам'ять, гени, які найбільше важать для сили особистості, несуть потужну інформацію, дають творчу енергію і захист. Цікаво, що сама народна тканина, родинні текстильні артефакти стали передусім акумулятором містичної інформації, містком, що передає енергію роду. У проєкті «Проступ» художник знову вдається до засобу контрастів. Блиск скла і дзеркальних поверхонь, у яких відображається простір, «стабілізується», «заземлюється» теплим і земним звучанням старих, грубо тканих полотен і предметів сільського побуту.

Висновки. Підводячи підсумки, можемо констатувати активізацію міждисциплінарних тенденцій в українському мистецтві тканини. Представники різних видів творчості з ентузіазмом використовують тканину як міцний і податливий матеріал для творення пластичних об'єктів. Важливу роль відіграє акумульована в тканині енергетика, особливо коли йдеться про тканини з історією, артефакти народного ткацтва і вишивки. Скульптор К. Зоркін формує виразні, сповнені прихованих кодів рельєфні панно, формуючи тканину як пластичну субстанцію за допомогою термоклею. Багаті сенсами композиції Д. Якимчук укладені у рельєфи з предметів із родинної скрині. Вони втілюють образи рідної землі, родинної пам'яті. Інсталяції Р. Лучка, що пластично й енергетично заповнюють простір виставкових залів, контрастно і брутално поєднують блиск скла і таємничу енергетику народної тканини. Використання уживаних тканин, зі слідами руйнування, їх нетрадиційне, «неправильне» з точки зору ремісничих традицій аранжування (склеювання, вільне драпірування, навмисне пошкодження) дає підстави порівняти проаналізовані твори з Arte Povera («бідним мистецтвом»). В українському варіанті усі розглянуті твори сповнені глибоких сенсів, вони занурюють у світ символів і протистоянь, світ долання травми, ментальної та психологічної стійкості, світ віднайдення етнічних коренів і таємничих містичних практик предків.

1. Кусько Г. Новітній текстиль (1990-ті роки). *Історія декоративного мистецтва України* : У 5 т. Т. 5 / [голов. ред. Г. Скрипник] НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. К., 2016. С. 307-312.
2. Кусько Г. Сучасний український текстиль: еволюція, досвід, перспективи. *Студії мистецтвознавчі*. 2009. Чис. 1. С. 113-117.
3. Луковська О. І. Кореляція традицій і новацій у художньому текстилі України на зламі ХХ-ХХІ ст. *Народознавчі зошити*. 2018. № 2. С. 421-424.
4. Пожидаєва Дарія. Символи містичного ритуалу <https://kyivdaily.com.ua/kostyantyn-zorkin/>
5. Чегусова З., Печенюк Т. Новітній текстиль (2000-ні роки). *Історія декоративного мистецтва України* : У 5 т. Т. 5 / [голов. ред. Г. Скрипник] НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. К., 2016. С. 313-322.
6. Auther Elissa. Fiber Art and the Hierarchy of Art and Craft, 1960-80 The Journal of Modern Craft Volume I—Issue I March. 2008. P.13-34
7. Constantine M., Larsen J.L. The Art Fabric: Mainstream. Tokyo, New York and San Francisco: Kodansha International Ltd., 1985.

References:

1. Kusko H. Novitnii tekstyl (1990-ti roky). *Istoriia dekoratyvnoho mystetstva Ukrainy* : U 5 t. T. 5 / [holov. red. H. Skrypnyk] NAN Ukrainy, IMFE im. M. T. Rylskoho. K., 2016. S. 307-312.
2. Kusko H. Suchasnyi ukrainskyi tekstyl: evoliutsiia, dosvid, perspektyvy. *Studii mystetstvoznachchi*. 2009. Chys. 1. S. 113-117.
3. Lukovska O. I. Koreliatsiia tradytsii i novatsii u khudozhnomu tekstyli Ukrainy na zlami KhKh-KhKhI st. *Narodoznavchi zoshyty*. 2018. № 2. S. 421-424.
4. Pozhydaieva Dariia. Symvoly mistychnoho rytualu <https://kyivdaily.com.ua/kostyantyn-zorkin/>
5. Chehusova Z., Pecheniuk T. Novitnii tekstyl (2000-ni roky). *Istoriia dekoratyvnoho mystetstva Ukrainy* : U 5 t. T. 5 / [holov. red. H. Skrypnyk] NAN Ukrainy, IMFE im. M. T. Rylskoho. K., 2016. S. 313-322
6. Auther Elissa. Fiber Art and the Hierarchy of Art and Craft, 1960-80. The Journal of Modern Craft Volume I—Issue I March 2008. P.13-34
7. Constantine M., Larsen J.L. The Art Fabric: Mainstream. Tokyo, New York and San Francisco: Kodansha International Ltd., 1985. 172

ANNOTATION

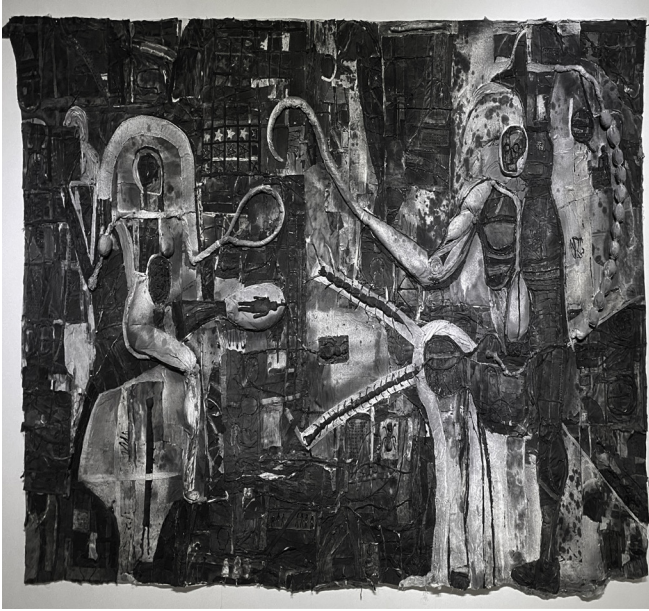
Halyna Kusko, Kateryna Kusko. Magical Images in Contemporary Textile Art of Ukrainian Artists. In recent years, we trace new aesthetic phenomena in the art of Ukrainian textiles, related to manifestations of interdisciplinary interaction, non-standard combination of artistic and expressive and

technical means of various types of art. The purpose of the article is to attract attention and research these processes, namely the symbiosis of artistic fabric and plastic. Artists whose work presents the mentioned manifestations attracted the attention of art critics, but not from the point of view of the synthesis of plastic art and fabric art. We also note the lack of proper interest of textile researchers. Thus, an innovative and comprehensive artistic phenomenon, which presents a new level of interdisciplinarity, requires fixation and analysis in the context of fabric art, its aesthetics, methods of arrangement, plastic possibilities, figurative expressiveness, which, in fact, constitutes the novelty of this publication.

Modern existential challenges to Ukrainians increase the degree of emotional tension in the works of artists, refer them to semantic primordials, initiate the search for new images and metaphors. Therefore, in addition to formal and stylistic features, the focus of attention in this publication is focused on textile plastic, which embodies themes and images of a specific folklore, ethnic and mystical orientation.

From the point of view of interdisciplinary interactions of textiles and sculptural plastic, the work of modern Ukrainian artists of recent years is considered, in particular the glass artist Ruslan Luchka, the plastic artist Kostyantyn Zorkin and the professional textile worker Dana Yakymchuk. For K. Zorkin's priority is simplicity and lack of decor. The use of technical and time-damaged fabrics, deliberate emphasis on the brutality of the material (burlap, carelessly torn pieces with shredded edges) suggests associations with Arte Povera (poor art). Unusual means of arranging the fabric are used to achieve the effect of sculpture with the use of hot glue. R. Luchka and D. Yakymchuk uses used decorative fabrics «with history», family artifacts such as embroidery, ordinary, lace, red-made products, installations. Rethinking technical and expressive means expands and actualizes the artistic space of modern Ukrainian textiles.

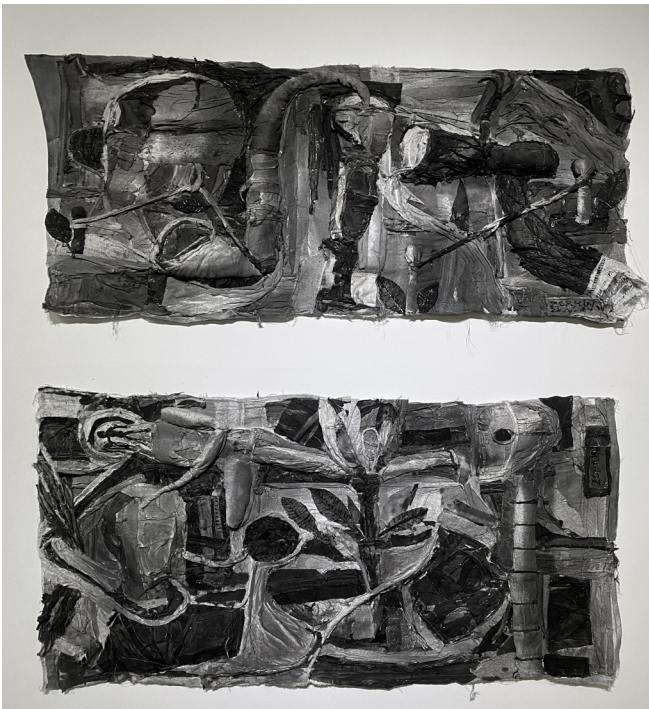
Keywords: art of Ukrainian textiles, artistic fabric, textile plastic, interdisciplinary practices.

Іл. 1. Костянтин Зоркін. Зустріч уві сні. 2023. Фото Катерини Кусько.

Іл. 3. Костянтин Зоркін. Зустріч уві сні. Фрагмент. Фото Катерини Кусько.

Іл. 2. Костянтин Зоркін. Із серії «Правила гри». 2024. Фото Катерини Кусько

Іл. 4. Костянтин Зоркін. Зустріч уві сні. Фрагмент. Фото Катерини Кусько.

Іл. 5.

Іл. 6

Іл. 7.

Іл. 8.

▲Іл. 5. Костянтин Зоркін. Зустріч уві сні. Фрагмент.
Фото Катерини Кусько.

▲Іл. 6. Костянтин Зоркін. Зустріч уві сні. Фрагмент.
Фото Катерини Кусько.

▲Іл. 7. Костянтин Зоркін. Зустріч уві сні. Фрагмент.
Фото Катерини Кусько.

▲Іл. 8. Костянтин Зоркін. Зустріч уві сні. Фрагмент.
Фото Катерини Кусько.

◀Іл. 9. Костянтин Зоркін. Зустріч уві сні. Фрагмент.
Фото Катерини Кусько.

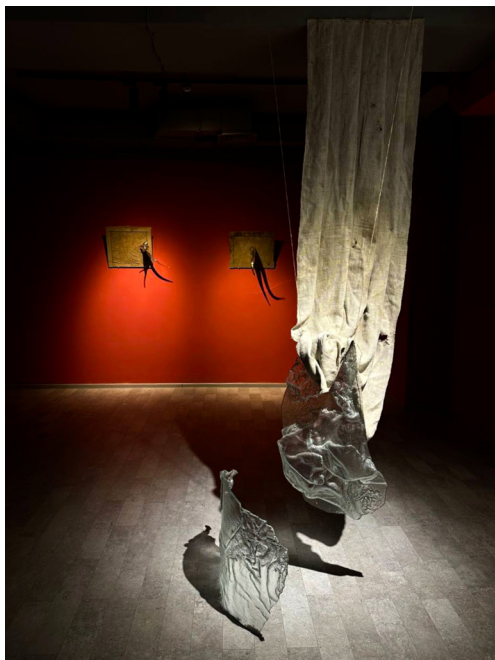
▲Іл. 10. Дана Якимчук. Сімейні реліквії. 2024. Фото Галини Кусько

▲Іл. 11. Дана Якимчук. Сімейні реліквії. Фрагмент. Фото Галини Кусько

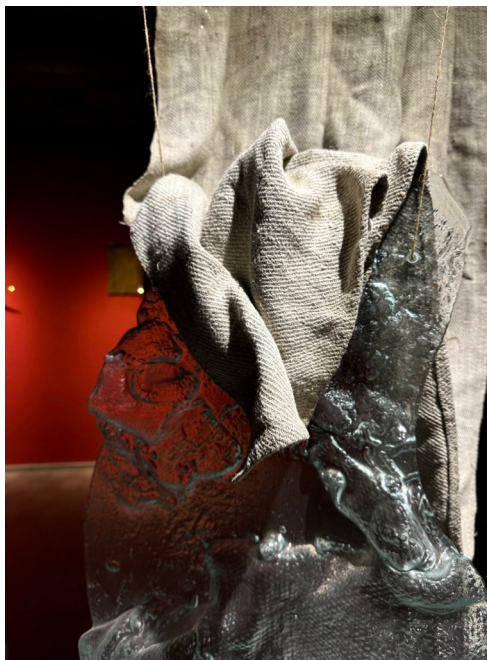
▲Іл. 12. Дана Якимчук. Сімейні реліквії. Фрагмент. Фото Галини Кусько.

▲Іл. 13. Дана Якимчук. Сімейні реліквії. Фрагмент. Фото Галини Кусько.

◀Іл. 14. Дана Якимчук. Сімейні реліквії. Фрагмент. Фото Галини Кусько.

Іл. 15. Руслан Лучка. Інсталяція. Проект «Викопаний і замкнений у скрині». 2024
Фото Катерини Кусько

Іл. 16. Руслан Лучка. Інсталяція. Проект «Викопаний і замкнений у скрині». Фрагмент інсталяції. 2024. Фото Катерини Кусько

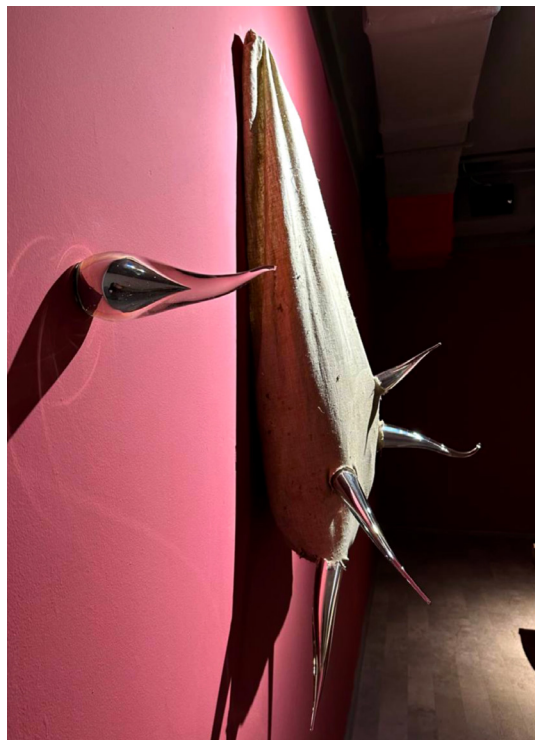
Іл. 17. Руслан Лучка. Інсталяція. Проект «Викопаний і замкнений у скрині». 2024
Фото Катерини Кусько

Іл. 18. Руслан Лучка. Інсталяція. Проект «Викопаний і замкнений у скрині». 2024
Фрагмент інсталяції. Фото Катерини Кусько.

▲л. 19. Руслан Лучка. Проєкт «Викопаний і замкнений у скрині». Об'єкт. 2024.
Фото Катерини Кусько

▲л. 20. Руслан Лучка. Проєкт «Викопаний і замкнений у скрині». Об'єкт. 2024.
Фото Катерини Кусько

◀л. 21. Руслан Лучка. Інсталяція «Проступ». 2024. Фото Галини Кусько.

▲Іл. 22. Руслан Лучка. Інсталяція «Проступ». 2024. Фото Галини Кусько.

▲Іл. 22. Руслан Лучка. Інсталяція «Проступ». Фрагмент. 2024. Фото Галини Кусько.

▲Іл. 22. Руслан Лучка. Інсталяція «Проступ». Фрагмент 2024. Фото Галини Кусько.